

Handläggare
Marjo Tuomi
Telefon: 08-50836259**Till**
Äldrenämnden
24 mars 2026

Skrivelse om allvarliga övergrepp inom hemtjänsten – behov av omedelbara och långsiktiga åtgärder

Svar på skrivelse av Liliane Åkerlund (SD)

Förvaltningens förslag till beslut

Äldrenämnden antar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Sammanfattning

Liliane Åkerlund (SD) har lämnat en skrivelse om allvarliga övergrepp inom hemtjänsten – behov av omedelbara och långsiktiga åtgärder. Äldrenämnden beslutade den 16 december 2025 att överlämna skrivelsen till förvaltningen för beredning.

Ledamoten hänvisar till uppgifter under det senaste året om grova sexuella övergrepp som personal inom hemtjänsten har utsatt en del äldre för i deras hem. Ledamoten anser att verksamheterna brister i rutiner, kontroller och tillsyner. Ledamoten frågar om äldreförvaltningen framöver är tillräckligt utrustad för att motverka övergrepp helt i äldreomsorgen eller om det skulle behövas flera åtgärder och vilka i så fall.

Förvaltningen bedömer att det inte är möjligt att helt kunna eliminera brottsliga handlingar inom äldreomsorgen med rutiner, kontroller och tillsyner. Vissa åtgärder kan dock minimera risken för dem. Äldreomsorgens verksamheter begär redan idag att personal vid nyanställning visar upp utdrag från polisens belastningsregister. Från och med den 1 mars i år kommer utdraget att visa påföljder för flera brott och även innefatta åtal som väckts för dessa brott, vilket ger arbetsgivaren en fördjupad möjlighet att bedöma personens bakgrund och lämplighet. Dock utgör registerutdragen endast en del av bedömningen. Därutöver behöver arbetsgivaren vara noggrann i den övriga bedömningen av personalens lämplighet, exempelvis genom referenstagning innan anställning samt genom ett närvarande och lyhört ledarskap under anställningen. Detta för att tidigt fånga upp signaler om risker för missförhållanden.

Äldreförvaltningen, som ansvarar för kravställningen, i form av att ta fram förfrågningsunderlag, uppdragsbeskrivningar och riktlinjer,

inom äldreomsorgen ser inte att det saknas några särskilda rutiner eller kontroller för att motverka sexuella övergrepp inom hemtjänsten.

Ärendet

Liliane Åkerlund (SD) har lämnat en skrivelse om allvarliga övergrepp inom hemtjänsten – behov av omedelbara och långsiktiga åtgärder. Äldrenämnden beslutade den 16 december 2025 att överlämna skrivelsen till förvaltningen för beredning.

Ledamoten hänvisar till uppgifter under det senaste året om grova sexuella övergrepp som personal inom hemtjänsten har utsatt en del äldre för i deras hem. Enligt ledamoten utgör händelserna allvarliga kränkningar och kan leda till negativa konsekvenser hos de äldre, bland annat psykiskt lidande samt förlust av trygghet och tillit.

Enligt ledamoten är de aktuella kontrollsystemen och rutinerna inte tillräckliga för att identifiera och motverka risker för de äldres säkerhet. Ledamoten uppger att det finns brister i bakgrundskontroller vid anställning, kontinuerlig uppföljning av personalens lämplighet, organisatorisk tillsyn, hantering av avvikelser och missförhållanden samt i personalens kompetens i bemötande, etik och ansvar. Därför frågar ledamoten om äldreförvaltningen är tillräckligt utrustad för att motverka övergrepp helt i äldreomsorgen eller om det skulle behövas flera åtgärder och vilka i så fall.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande äldreomsorgsfrågor. Samverkan med de fackliga organisationerna har skett i förvaltningsgruppen den 18 mars 2026. Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 17 mars och socialnämndens, äldrenämndens och överförmyndarnämndens gemensamma råd för funktionshinderfrågor den 19 mars 2026.

Jämställdhetsanalys

Sexuella övergrepp påverkar kvinnor och män olika eftersom majoriteten av offer är kvinnor och män är förövare men rollerna kan också vara de omvända. Händelser där någon i tjänst utövar sexuellt våld över en omsorgstagare i beroendesituation kan skada offret på många sätt, bland annat beröva grundtryggheten och tilliten till dem som ska hjälpa en.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Sexuella övergrepp är ett brott och personal som utsätter äldre inom hemtjänsten för övergrepp begår brott. Förvaltningen bedömer att det inte är möjligt att helt kunna eliminera brottsliga handlingar inom äldreomsorgen med rutiner, kontroller och tillsyner. Vissa åtgärder kan dock minimera risken för dem.

Enligt en stadsövergripande rutin, framtagen av stadsledningskontoret, från januari 2025 har personal vid nyanställning inom äldreomsorgen behövt visa upp ett registerutdrag från polisens belastningsregister. Från och med den 1 mars 2026 blir det obligatoriskt enligt lag för den som erbjuds arbete, uppdrag eller praktik inom äldreomsorgen att visa upp ett utdrag från både belastnings- och misstankeregistret. Utdragen visar om personen har fått påföljder eller åtalats för en mängd olika brott: Mord, dråp, misshandel, grov misshandel, människorov, människohandel, människoexploatering, olaga frihetsberövande, olaga tvång, olaga hot, olaga förföljelse, grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, alla sexualbrott, stöld, inbrottsstöld, rån, grovt rån, bedrägeri, grovt bedrägeri, utpressning, hets mot folkgrupp, barnpornografibrott, narkotikabrott (även förberedelse, stämpling och underlåtenhet att avslöja brott), brott mot lag om förbud mot vissa hälsofarliga varor, penningtvätt, vapenbrott och terroristbrott. Därmed har arbetsgivaren en fördjupad möjlighet att bedöma personens bakgrund och lämplighet.

Ett utdrag från registren utgör endast en del av bedömningen om en person är lämplig för arbetet. Ett brottsligt förflutet innebär inte ett förbud mot att anställa personen och även en ostraffad person kan tidigare ha begått brott eller komma att göra det framöver. Därför behöver arbetsgivaren vara noggrann i den övriga bedömningen av personalens lämplighet. Det handlar exempelvis om att ta referenser vid nyanställning och att lära känna personalen som redan är anställd. En närvarande och lyhörd arbetsledare och chef kan fånga upp signaler såväl från personalgruppen som från de äldre och deras anhöriga. Regelbundna diskussioner och reflektioner utifrån värdegrunden på arbetsplatsen kan ge en fördjupad uppfattning av personalens förhållningssätt. Även en låg personalomsättning och kontinuitet skapar ofta tillit och stabilitet, både i arbetsgruppen och hos de äldre, och kan förebygga missförhållanden.

Äldreförvaltningen, som ansvarar för kravställningen, i form av att ta fram förfrågningsunderlag, uppdragsbeskrivningar och riktlinjer, inom äldreomsorgen ser inte att det saknas några särskilda bestämmelser, rutiner eller kontroller för att motverka sexuella övergrepp inom hemtjänsten. Det ställs redan idag krav på chefers kompetens, närvarande ledarskap och personalens kompetens samt utförarnas ansvar för att följa upp verksamheten med egenkontroller för att förebygga avvikelser och missförhållanden. För stadens verksamheter i egen regi finns också ytterligare krav på ledarskapets utförande i stadens ledarskapsmodell och genom stadens chefsstruktur säkerställs ett närvarande ledarskap. De krav som staden ställer gällande ökad andel tillsvidareanställda och anställning på heltid påverkar också förutsättningarna att

upprätthålla kontinuitet som i sin tur är en viktig faktor för trygghet. Förvaltningen bedömer att alla de nuvarande kraven och ett utökat registerutdrag tillsammans ger goda förutsättningar för en fungerande lämplighetsbedömning. Att helt kunna förutse vem som eventuellt ska begå sexualbrott inom hemtjänsten är dock omöjligt oavsett rutiner och kontroller.

Äldreförvaltningen föreslår att äldrenämnden antar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Karin Bülow
Äldredirektör
Äldreförvaltningen

Jonna Hermansson
Avdelningschef
Äldreförvaltningen

Bilagor

1. Skrivelse om allvarliga övergrepp inom hemtjänsten – behov av omedelbara och långsiktiga åtgärder av Liliane Åkerlund (SD)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Karin Bülow, Äldredirektör	2026-03-10
Jonna Hermansson, Avdelningschef	2026-03-10